

Leesclub 102: Activisme & engagement

Grensgangers
van Aline Sax

Spelregels

In deze leesclub discussieer je met een groepje van 4 tot 6 lezers over *Grensgangers* van Aline Sax. Je doet dat aan de hand van kaartjes met vragen over de tekst. De leesclub begint met een korte inleiding, die een van de spelers voorleest. Daarna volgen 4 rondes:

- 1 Ronde 1 bestaat uit 5 vragen over het verloop van verhaal. De spelers draaien om de beurt een kaartje om en geven antwoord op de vraag. Daarna mogen andere spelers reageren.
- 2 Ronde 2 is een vragenronde waarin elke speler een vraag mag formuleren aan een van de personages.
- 3 Ronde 3 is de discussieronde. In deze ronde draaien de spelers om de beurt een kaartje om van een stapel naar keuze. Hij of zij geeft antwoord op de vraag, waarna de rest mag reageren. Vervolgens kiezen de overige spelers om de beurt een kaartje van een van beide stapels. Als een discussievraag herhaalt wat eerder in het gesprek al aan bod gekomen is, mag de speler die aan de beurt is een volgende kaart omdraaien. Dit gaat zo door totdat alle kaartjes omgedraaid zijn.
- 4 Aan het einde van de discussie komen de spelers samen tot een oordeel over de tekst. In ronde 4 geven ze een oordeel uitgedrukt in sterren en motiveren zij hun keuze.

Deze leesclub werd ontwikkeld door de redactie van LitLab, een digitaal laboratorium voor literatuuronderzoek op de middelbare school. Ga voor meer lesmateriaal naar www.litlab.nl. Een docentenhandleiding en een didactische verantwoording van deze werkvorm zijn beschikbaar via www.litlab.nl/docenten.

Deze leesclub is gratis beschikbaar onder de Creative Commons licentie 'NaamsvermeldingNietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal'.

Inleiding

'Ik laat het niet rusten!' riep ik. 'Waarom wordt in deze familie alles verzwegen? Alles moet altijd met rust gelaten worden, niemand wil ooit iets vertellen. Het verleden begraven en er nooit nog iets over zeggen, dat is wat jullie doen!' (p. 241)

In 1989 viel de Berlijnse muur. Ineens waren de Oost-Duitsers vrij om te gaan en staan waar ze wilden, om te zeggen wat ze wilden. Dat hadden ze veertig jaar lang niet gekund onder het communistische regime van de Duitse Democratische Republiek. In dit boek beleef je het begin, midden en eind van deze zwarte bladzijde uit de Duitse geschiedenis door de ogen van Julian, Marthe en Sybille. Al snel blijkt dat hun familiegeschiedenis ook niet helemaal zuiver is. Want wat heeft hun vader of opa als Duitse officier precies gedaan tijdens de Tweede Wereldoorlog? En waarom worden Marthe en haar broer Florian opgepakt door de geheime dienst van de DDR, de Stasi?

In deze leesclub ga je in gesprek over vrijheid van meningsuiting en over wat het betekent als de overheid grotendeels bepaalt hoe je jouw leven moet leiden. Kom jij dan in verzet, word je activistisch? En hoe ga je ermee om als blijkt dat zelfs de mensen die het dichtst bij je staan, net als de overheid, niet volledig te vertrouwen zijn?

Ronde 1: Grip op het verhaal

Draai om de beurt een kaartje om en geef antwoord op de vraag. Nadat degene die aan de beurt is antwoord gegeven heeft, mag de rest reageren of aanvullen

Ronde 2: Vragenrondje

Hieronder staan verschillende fragmenten uit het boek. Kies allemaal één fragment. Bedenk en noteer een vraag die je aan een van de personages zou willen stellen. Probeer samen antwoord te geven op die vraag.

- Het naderende vertrek houdt Julian erg bezig: 'Het was ..... schaak spelen.' (p. 71)
- De toespraak van Florian op de universiteit zorgt voor veel opschudding: 'Genoeg', bulderde ... onze kant!' (p. 209)
- In de gevangenis mag Marthe even naar buiten om te luchten: 'Toen ik .... de overwinning.' (p. 276)
- Naarmate ze dichter bij de Hongaarse grens komt, slaat bij Sybille de twijfel toe: 'Het voelde ... Vakantieweer. Vakantiesfeer' (p. 339-340)
- Na de val van de Muur ontmoet Sybille een oude bekende: 'Waarom heb .... naar huis.' (p. 415)

Ronde 3: Discussievragen

Draai om de beurt een kaartje om van een stapel naar keuze en reageer op de discussievraag. Nadat degene die aan de beurt is antwoord gegeven heeft, mag de rest reageren.

Ronde 4: **Oordeel**

Geef *Grensgangers* samen een waardering uitgedrukt in sterren. Beargumenteer vervolgens jullie keuze. Wat vonden jullie goed en wat juist minder goed? Heeft de discussie jullie individuele oordeel veranderd, en zo ja, hoe? Probeer voorbeelden en argumenten te halen uit jullie reacties op de discussievragen

Vraag 1

Dit verhaal wordt vanuit drie personages verteld: Julian, Marthe & Sybille. Wat is de relatie tussen deze drie vertellers?

Vraag 2

Julian was op twee manieren een 'grensganger'. Leg dat uit.

Vraag 3

Welk geheim krijgt Marthe over haar grootvader te horen?

Vraag 4

Wie heeft Andreas (en indirect ook Florian en Marthe) waarschijnlijk verraden?

Vraag 5

Wat is er met Florian gebeurd?

Antwoorden

1. Julian is de oom van Marthe & Sybille. Marthe & Sybille zijn nichtjes.
2. Hij werkte al in West-Berlijn en vrij snel na de bouw van de muur vlucht hij er heen.
3. Dat hij oorlogsmisdaden heeft gepleegd tijdens WOII.
4. Gudrun
5. Hij is door West-Duitsland vrijgekocht en woont daar nu.

Vraag

3

Vraag

2

Vraag

1

Antwoorden

Vraag

5

Vraag

4

Feest der herkenning? 1

In tegenstelling tot haar broer Julian vindt Franziska het leven in Oost-Berlijn wel fijn. Leg het verschil in beleving uit?

Feest der herkenning? 2

Julians zus Gudrun reageert fel op het nieuws over Rudi en op wat er in de leesclub gebeurde. Waarom reageert hij zo heftig? Hoe zou jij reageren?

Feest der herkenning? 3

Florian wil in verzet komen, net als de verzetsgroep *Weißer Rose* tijdens WOII. Marthe wil dit ook, maar twijfelt. Welke verklaring kun je daarvoor geven?

Feest der herkenning? 4

Marthe en Florian zijn meer dan broer en zus. Kun je je voorstellen dat je in hun situatie ook zulke gevoelens voor je broer of zus zou kunnen krijgen? Licht je antwoord toe.

Feest der herkenning? 5

Alles in de gevangenis is erop gericht om Marthe te 'breken'. Gebeurt dit ook? Denk je dat jij jezelf staande zou kunnen houden in zo'n situatie? Licht je antwoord toe.

Feest der herkenning? 6

In de Gethsemanekerk ervaart Sybille voor het eerst vrijheid van meningsuiting over het regime. Hoe denk je dat het is om zonder die vrijheid op te groeien, wat gebeurt er dan?

Feest der herkenning? 7

Tijdens de massale demonstratie blijkt Sybille veel moediger dan daarvoor. Waardoor precies is ze volgens jou zo moedig geworden?

Feest der herkenning? 8

Marthe vraagt zich af of het Stasi-medewerkers iets uitmaakt dat veel mensen ze haten. Wat denk jij? En waarom zou iemand überhaupt voor de Stasi gaan werken?

Feest der herkenning?

3

Feest der herkenning?

2

Feest der herkenning?

1

Feest der herkenning?

6

Feest der herkenning?

5

Feest der herkenning?

4

Feest der herkenning?

8

Feest der herkenning?

7

Stof tot nadenken? 1

Julian denkt over het schoonzwemmen: 'typisch DDR. Iedereen in hetzelfde ritme, dezelfde bewegingen, dezelfde pas.' (p. 89) Begrijp je die vergelijking met het leven in het socialistisch systeem van toen?

Stof tot nadenken? 2

Van veel personages weet je als lezer niet hoe het met ze afloopt. Past dit 'niet-weten' bij wat het leven in de DDR inhield?

Stof tot nadenken? 3

In de gevangenis waar Marthe zit gelden strenge regels en straffen. Vind jij dat er hier sprake is van marteling? Waarom wel/niet?

Stof tot nadenken? 4

'Verdeel en heers' is een bekende strategie om macht te behouden. Waaruit blijkt dat de bevolking in de DDR tegen elkaar wordt opgezet door de Staat?

Stof tot nadenken? 5

Andreas raadt de leden van de leesclub aan het boek *1984* van George Orwell te lezen. Zoek op waar dit boek over gaat. Welke overeenkomsten zie je tussen dit verhaal en het leven in Oost-Berlijn in 1977?

Stof tot nadenken? 6

Marthe hoopt of gelooft dat je vrede kunt bereiken als je elkaars taal spreekt. Werkt dat zo? Bespreek hedendaagse internationale conflicten waaruit dit wel of niet blijkt.

Stof tot nadenken? 7

Een groot probleem van de DDR was dat de economie slecht liep. Hoe zie je dat terug in *Grensgangers*?

Stof tot nadenken? 8

Veel mensen in Oost-Duitsland hebben heimwee naar de DDR-periode. Kun je je voorstellen waarom dat is? Wat zou men het fijn hebben gevonden aan dat regime?

Stof tot nadenken?

3

Stof tot nadenken?

2

Stof tot nadenken?

1

Stof tot nadenken?

6

Stof tot nadenken?

5

Stof tot nadenken?

4

Stof tot nadenken?

8

Stof tot nadenken?

7